

Winnaar EvT-prijs: ‘Kunst leidt tot fysieke en sociale repair’

Laura van Elst

Het project *Re-creatie* is de winnaar van de Elisabeth van Thüringenprijs, de landelijke prijs voor inspirerende kunstprojecten in de zorg. Het kunstprogramma van Reinaerde is volgens de jury een project dat kunst en zorg met elkaar vervaecht en de verbinding met de omgeving boost. Zorgvisie spreekt in deze aflevering van *Kunstzinnig* met de winnaar.

Van rolstoel naar werkbank. Foto: Reinaerde

In 2013 raakten sociaal designers Sjaak Langenberg en Rose de Beer in aanraking met de gehandicaptenzorg. Hun opdracht: de werelden van de

bewoners van Het Rijtven in Deurne met de aangrenzende nieuwbouwwijk verbinden. Reinaerde raakte geïnspireerd en haalde Langenberg en De Beer in huis om bewoners van De Heygraeff in Woudenberg met de omgeving te verbinden. Daarnaast kregen zij de opdracht mee om een vrijwel leegstaand gebouw op het terrein nieuw leven in te blazen. 'Oftewel: binnen naar buiten halen en buiten naar binnen, waarbij het gebouw als ontmoetingsplaats dient', vertelt Nanda Lippens, secretaresse bij Reinaerde. Zij is vanaf de start betrokken bij het programma.

Re-creatie

Langenberg en De Beer zetten vervolgens hun tentje op en verbleven op het bosrijke terrein in Woudenberg, waar ruim 160 mensen met een (ernstige) verstandelijke- en lichamelijke beperking wonen. Als een spons deden zij ideeën op en leerden zij Reinaerde De Heygraeff informeel kennen. 'We zijn gewoon begonnen en op ontdekking gegaan. Om meer reuring te veroorzaken dachten we niet in stenen, maar in een divers programma. Contact creëren met de omgeving kan heel laagdrempelig zonder 'plan van eisen'. Je kunt meteen beginnen', aldus sociaal designer Langenberg. Het Mondriaan Fonds en het Stimuleringsfonds waren direct enthousiast, waardoor het project een vliegende start kreeg.

Het leidde tot de beweging Re-creatie, waarbij ontwerpers en kunstenaars drie maanden lang te gast zijn op de De Heygraeff en in de oude portierswoning verblijven. Zij werken op en rond het terrein en leggen nieuwe verbindingen tussen de cliënten en de (recreatieve) omgeving. De kunstenaars en ontwerpers ontwikkelen nieuw werk, prototypes, producten, een workshop of diensten die waarde toevoegen aan de recreatie op het terrein en daarbuiten. 'Daarbij maken we zoveel mogelijk gebruik van restmaterialen uit de organisatie en de omgeving van De Heygraeff. Zo komen de zorg voor mens en materiaal samen op één plek: fysieke en sociale repair', aldus Langenberg.

Eetbare omgeving

Zo verwelkomde de Re-creatie een ontwerper die hulpmiddelen heeft ontwikkeld voor mensen met een ernstige beperking, waardoor zij kunnen zagen en borgen. 'Hij startte een houtworkshop, waarbij het tafeltje

van de rolstoel werd omgetoverd tot werkbank', vertelt Lippens. Elke week zat de ontwerper bij de ingang van het gebouw om hout een fraaie herbestemming te geven. 'De groep werd groter en gemixter: van bewoners tot hun broertjes of zusjes en kinderen van medewerkers die meededen op een zaterdag', aldus ontwerper De Beer. Ook werd er een audiotour ontwikkeld over bijzondere 'bewoners' van De Heygraeff, zoals de slagboom en een douglasspar. 'Deze is voor recreanten en voorbijgangers met een QR-code te scannen en informeert buitenstaanders op een creatieve wijze.'

Om de zintuigen te prikkelen, werd een project gestart waarbij een ontwerper gebruik maakte van lokale flora. Het leidde tot een sensorische bar waar producten uit de omgeving te bewonderen waren voor de bewoners en medewerkers. Nadat tijdens een storm een dennenboom in het nabijgelegen bos was omgevallen, maakte de ontwerper een non-alcoholische champagne van de dennennaalden. Langenberg: 'Elke vrijdag kwamen de cliënten proeven en ruiken. Dit prikkelde hun zintuigen en beleving.' De kunstenaars en designers brachten ook diverse malen een bezoekje aan de lokale basisschool om workshops te geven. Zo leerden de kinderen over De Heijgraeff haar bewoners.

Cliënten stralen

Lippens vertelt dat Reinaerde naar verschillende manieren zoekt om het project Re-creatie te verduurzamen. Daarom ging een ontwerper aan de slag met wormenhotels, waar je ook op kunt zitten zodat ze tezamen een ontmoetingsplek vormen. Het leidde tot een nieuwe dagbestedingsactiviteit

en kruisbestuiving met de lokale basisschool. Die ontvangt de compost van Reinaerde, kweekt daar pompoenen mee en maakt vervolgens pompoensoep bij De Heygraeff. Met de kringloop werd een samenwerking gestart waarbij de bewoners in de zomermaanden op De Heygraeff recreatieve artikelen van de kringloop verkochten. Recreanten en voorbijgangers werden verwelkomt met drinken en lekkers. 'Het doel was dat zij leuk contact hadden met de bewoners.' Maar het zorgde ook voor veel levendigheid onder bewoners, die de marktkraam bezochten. 'Op die manier blijven we naar manieren zoeken om te verbinden', aldus Lippens.

De voordelen van het Re-creatie project zijn volgens Lippens veelzijdig. 'Cliënten stralen. Regelmatig horen we dat verborgen passies of eigenschappen naar boven komen of ontdekken bewoners dat ze meer kunnen dan ze denken. Dat geeft hen zelfvertrouwen en laat ze groeien.' Ontwerper De Beer voegt daaraan toe: 'Ouders zijn nog trotser op hun kind.

En medewerkers leren van de kunstenaars, die met een frisse blik buiten de kaders denken.'

Erkenning

15 november werd Re-creatie als winnaar van de Elisabeth van Thüringenprijs bekendgemaakt. De prijs werd uitgereikt door juryvoorzitter Ann Demeester, directeur van het Frans Halsmuseum en Niels Schut, voorzitter van de Stichting Elisabeth van Thüringenfonds en internist-nefroloog in het Spaarne Gasthuis. De prijs bestaat uit een prijsbedrag van 10.000 euro. Dat zal besteed worden aan het vervolg van het project Re-creatie in 2022. Lippens: 'Super om die erkenning te krijgen. Wij zijn trots en blij dat we de mogelijkheid krijgen om dit project voort te zetten.'